

Үл тоомсорлох стратеги: Солонгосын хойг ба аюулгүй байдлын парадокс

Бүрэнбаярын Содбилэг*

Доктор (Ph.D), төвийн дарга, sodbileg@iss.gov.mn
Монгол Улс, Улаанбаатар, Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн
Стратеги судалгааны хүрээлэн

Наранболдын Төмөрчөдөр

Докторант, temurchidur@gmail.com
Монгол Улс, Улаанбаатар, Үндэсний батлан хамгаалахын их сургууль

Хураангуй

Олон улсын нийгэмлэгээс сүүлийн хорин жилийн хугацаанд үзүүлж буй хориг, дарамтыг үл тоон Бүгд Найрамдах Ардчилсан Солонгос Ард Улс (БНАСАУ) нь цөмийн болон баллистик пуужингийн туршилтуудыг явуулан олон улсын анхаарлын төвд байсаар ирлээ. Олон улсын хамтын нийгэмлэгийн зүгээс авч хэрэгжүүлж буй эдгээр уламжлалт хориг арга хэмжээ, цэргийн болон дипломат шахалт зэрэг нь БНАСАУ-ын стратегийн зорилтыг өөрчлөхөд нөлөөлж чадаагүй төдийгүй, зарим тохиолдолд улам идэвхжүүлэх нөлөө үзүүлсэн гэж үзэх үндэслэлтэй. Энэхүү өгүүлэлд “бүрэн үл тоомсорлох” буюу өдөөн хатгалгад огт хариу үзүүлэхгүй байх бодлогыг онолын хувьд авч үзэж, түүний боломжит үр дагавар, эрсдэл, бүс нутгийн аюулгүй байдал болон Солонгосын хойгийн ирээдүйд үзүүлэх нөлөөг судалсан болно.

Түлхүүр үгс: БНАСАУ; цөмийн зэвсэг; хориг арга хэмжээ; НҮБ; олон улсын хамтын нийгэмлэг; аюулгүй байдал; зан төлөв

Умард Солонгосын цөмийн болон тээвэрлэгч пуужингийн туршилтууд сүүлийн хоёр аравны турш олон улсын аюулгүй байдлын хэлэлцүүлгийн төвд байсаар ирсэн. АНУ тэргүүтэй холбоотнууд пуужингийн туршилт бүрийн дараа хориг арга хэмжээг чангатгах, Солонгосын хойгт цэргийн сургуулилтыг нэмэгдүүлэх, дипломат мэдэгдэл хийх зэрэг уламжлалт хариу арга хэмжээг авч ирсэн хэдий ч эдгээр нь бодит үр дүнд хүрсэн эсэх нь маргаантай хэвээр байна. Өөрөөр хэлбэл: “дарамт нэмэх” болон “хэлэлцээг эрчимжүүлэх” гэсэн хоёр чиглэлийг хослуулсан арга хэмжээ нь Умард Солонгосын цөмийн зэвсэгт тулгуурласан аюулгүй байдлын бодлогыг өөрчлөхөд дорвитой нөлөө үзүүлж чадаагүй бөгөөд өдөөн хатгалга, хариу үйлдэл, дахин өдөөн хатгалга гэсэн давтагдмал мөчлөгийг бий болгосон гэж үзэх үндэслэлтэй.

* Холбоо барих зохиогч

Энэхүү өгүүллийн зорилго нь аюулгүй байдлын уламжлалт логикийг өөр өнцгөөс авч үзэхэд оршино. Үүний хүрээнд өдөөн хатгалгад хариу үйлдэл үзүүлэхгүй байх буюу “үл тоомсорлох стратеги”-ийг судалгааны үндсэн асуудал болгон авч үзсэн. Судалгаанд уг стратегийг шууд хэрэгжүүлэх бодлогын санал болгохоос илүүтэй түүний онолын үндэслэл, боломжит үр нөлөөг шинжлэхэд анхаарсан. Тухайлбал: анхаарал татах ба дэмжих механизм, стратегийн дохио, дэглэмийн легитим байдал зэрэг хүчин зүйлсийг авч үзэв.

Онолын үндэслэл

БНАСАУ нь цөмийн болон тээвэрлэгч пуужингийн туршилтыг гадаад орчинд “анхаарал татах”, “шахалт үзүүлэх” тактик хэмээн тайлбарлах нь түгээмэл боловч уг бодлогын зорилго нь болзошгүй довтолгоог тогтоон барих, дэглэмийн оршин тогтнох баталгааг хангахад чиглэдэг. Үүний зэрэгцээ цөмийн хөтөлбөр нь удирдлагын нэр хүнд, дотоод улс төрийн легитим байдлыг бэхжүүлэх хэрэгсэл болдог. Ийм нөхцөлд гадаад хориг, цэргийн дарамт, олон улсын шүүмжлэл нь БНАСАУ-ын зан төлөвийг өөрчлөхөөс илүүтэй дотоод суртал ухуулгад ашиглагдах боломжтой. Гадаад дарамтыг “улсын оршин тогтнолд чиглэсэн заналхийлэл” хэмээн тайлбарласнаар эрх баригчид нийгмийг нэгтгэх, дотоод хяналтыг чангатгах, цөмийн хөтөлбөрөө зөвтгөх үндэслэл бүрдүүлдэг. Гадаад дарамт нэмэгдэхийн хэрээр дэглэм аюулгүй байдлаа цөмийн зэвсгээр хангах шаардлагатай гэж үзэх хандлага бэхжиж болзошгүй. Үүний улмаас цөмийн чадавхыг нэмэгдүүлэх сөрөг мөчлөг үүсэх эрсдэлтэй. Ийм нөхцөлд БНАСАУ-д чиглэсэн хариу арга хэмжээ нь цөмийн зэвсгээс татгалзахад хүргэх бус цөмийн чадавхаа нэмэгдүүлэх сөрөг үр дагаварт хүргэж болзошгүй.

Өдөөн хатгалгад хариу үзүүлэхгүй байх буюу үл тоомсорлох стратегийг онолын түвшинд тайлбарлахын тулд олон улсын харилцаа, улс төрийн сэтгэлзүй, тоглоомын онол болон аюулгүй байдлын судалгааны хэд хэдэн чиг хандлагын огтлолцол дээр авч үзэх шаардлагатай.

Нэгдүгээрт, “Зан төлөвийн урамшууллын онол”-ын дагуу аливаа үйлдэлд үзүүлж буй хариу нь тухайн үйлдлийг давтах сэдэлд нөлөөлдөг. Улс төрийн орчинд өдөөн хатгалгад үзүүлсэн хариу үйлдэл нь олон улсын анхаарал, дипломат хэлэлцээ, эдийн засгийн хориг зэрэг хэлбэрээр илэрч болно. Ийм хариу үйлдэл нь улс төрийн зорилгодоо хүрэх боломж бүрдүүлбэл өдөөн хатгалгыг дахин хийх сэдэл нэмэгдэж болзошгүй. Харин хариу үйлдлийг хязгаарлаж, олон улсын анхаарлыг бууруулах нь ийм сэдлийг сулруулах нөхцөл бүрдүүлнэ. Тиймээс үл тоомсорлох стратеги нь өдөөн хатгалгаар дамжуулан улс төрийн зорилгод хүрэх боломжийг хязгаарлах замаар тухайн зан төлөвийг бууруулахад чиглэсэн арга гэж үзэж болно (Skinner, 1953).

Хоёрдугаарт, тоглоомын онолын *signaling* буюу дохионы агуулгаар тайлбарлавал өдөөн хатгалга нь олон улсын орчинд илгээж буй стратегийн дохио бөгөөд тухайн дохионы үнэ цэнэ нь бусад оролцогчдын хариу үйлдлээс шалтгаалан өсдөг. Хэрэв хариу үйлдэл тогтмол бөгөөд урьдчилан таамаглагдахуйц байвал

дохионы стратегийн нөлөө нэмэгдэж, тухайн үйлдэл дахин давтагдах суурь нөхцөл бүрддэг. Харин хариу үйлдэл үзүүлэхгүй байх нь дохионы утгыг сулруулж, стратегийн үр ашгийг бууруулах боломжтой (Snyder, 1959). Энэ логик нь тогтоон барих бодлогын уламжлалт хэлбэрээс ялгаатай бөгөөд хориг арга хэмжээгээр бус, үйлдлийг утгагүй болгох замаар нөлөөлөх оролдлого юм.

Гуравдугаарт, Анхаарлын эдийн засгийн онолоор² олон улсын харилцаанд анхаарал өөрөө нөөц болон хувирсан гэж үздэг. Эдийн засгийн болон цэргийн чадавх харьцангуй хязгаарлагдмал улс орнууд олон улсын анхаарлыг татах замаар геополитикийн нөлөөгөө нэмэгдүүлж, хэлэлцээний байр сууриа бэхжүүлэх хандлагатай байдаг. Ийм нөхцөлд анхаарлыг таслах буюу хариу үйлдлийг багасгах нь тухайн улсын олон улсын тавцанд ашигладаг хөшүүргийг сулруулах үр дагавартай.

Өгүүлэлд дэвшүүлж байгаа санааг дээрх гурван онолоор хангалттай тайлбарлаж чадахгүй бөгөөд дэглэмийн оршин тогтнох болон аюулгүй байдлын парадокс нь уг бодлогын боломж, хязгаарлалтыг үнэлэхэд зайлшгүй харгалзан үзэх хүчин зүйл юм. Дэглэмээ хадгалан үлдэх бодлогын үүднээс цөмийн чадавх нь гадаадын аюул заналаас сэргийлэх баталгаа төдийгүй дотоод улс төрийн легитим байдлыг хадгалах нэгэн тулгуур болдог. Тиймээс гаднын зүгээс үзүүлэх дарамт, хариу арга хэмжээ сул байх нь цөмийн чадавхаа хадгалах, бэхжүүлэх сонирхлыг нэмэгдүүлж болзошгүй. Үүний зэрэгцээ аюулгүй байдлын дилемма үүсэх эрсдэлтэй. Өөрийн аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ нөгөө талд заналхийлэл мэт ойлгогдож, улмаар зэвсэглэлээр хөөцөлдөхөд хүргэж болно. Энэ нь үл тоомсорлох стратегийн анхаарах гол эрсдэлийн нэг юм (Cha, 2012). Иймээс үл тоомсорлох стратеги нь зан төлөвийн хариу үйлдлийг таслах, стратегийн дохионы утгыг сулруулах, олон улсын анхаарлын хүрээг хязгаарлах давуу талтай хэдий ч дэглэмийн оршин тогтнол болон бүс нутгийн тогтворгүй байдлыг өдөөх магадлалтай хоёр талт концепц гэж дүгнэж болно. Энэ утгаараа уг стратеги нь шууд хэрэгжүүлэх бодлогоос илүүтэй одоогийн хариу арга хэмжээний хязгаарлалтыг тайлбарлах, бодлогын өөр хувилбаруудыг онолын түвшинд эрэлхийлэхэд ашиглагдаж болох юм.

Умард Солонгосын цөмийн туршилт, хариу арга хэмжээний хронологи

Умард Солонгосын цөмийн туршилт бүрийн дараа олон улсын нийгэмлэг, ялангуяа НҮБ-ын Аюулгүйн Зөвлөл, Америк, Өмнөд Солонгос, Япон зэрэг бүс нутгийн голлох улсууд эдийн засаг, цэрэг, дипломат шинжтэй хориг арга хэмжээг шат дараатайгаар авч ирсэн. Энэхүү хариу үйлдлүүд “туршилт, хориг, дараагийн туршилт” гэсэн давтагдмал загварыг бий болгосон гэж үзэж болно.

Умард Солонгос 2006 оны 10 дугаар сарын 9-нд анхны цөмийн туршилтаа хийсний дараа НҮБ-ын Аюулгүйн Зөвлөл санал нэгтгэйгээр 1718 дугаар тогтоолыг баталж, зэвсэг болон пуужингийн технологи нийлүүлэхийг хориглох, тансаг

² “Анхаарлын эдийн засгийн онол”-ыг Attention Economy Theory гэж нэрлэлэг бөгөөд мэдээлэл хязгааргүй боловч хүний анхаарал хязгаарлагдмал. Тиймээс анхаарал өөрөө үнэ цэнэтэй стратегийн нөөц болдог гэж үздэг.

хэрэглээний барааны экспортыг хязгаарлах, холбогдох хувь хүн, байгууллагын хөрөнгийг царцаах, зорчих эрхийг хязгаарлах зэрэг арга хэмжээг багтаасан анхны өргөн хүрээний хоригийн тогтоосон. Үүний зэрэгцээ АНУ санхүүгийн хориг арга хэмжээ авч, БНАСАУ цэргийн бэлэн байдлаа өндөржүүлэн, Кэсон аж үйлдвэрийн цогцолборын үйл ажиллагааг түр зогсоож, Япон улс импорт болон боомтын хязгаарлалт хэрэгжүүлсэн нь бүс нутгийн хэмжээнд хамтын хариу арга хэмжээ авч эхэлсний илрэл болсон юм (UN, United Nations Security Council. Resolution 1718 “UN Security Council Resolutions on North Korea.”, 2006). Умард Солонгосын 2009 оны тавдугаар сарын 25-нд хийсэн хоёр дахь туршилтын дараа НҮБ-аас 1874 дүгээр тогтоолыг баталж, зэвсгийн экспортын хоригийг өргөтгөхөөс гадна тус улсын хөлөг онгоцыг шалгах эрхийг гишүүн орнуудад олгон, шинжээчдийн баг байгуулсан нь хориг арга хэмжээ илүү институцлэгдэж эхэлснийг илтгэдэг. Мөн АНУ-ын зүгээс БНАСАУ-ыг олон улсын санхүүгийн системээс тусгаарлах арга хэмжээг эрчимжүүлж, БНСУ Зэвсгийн тархалтыг зогсоох санаачилга (PSI)-д нэгдэн, Япон улс экспортын бүрэн хориг болон виз, оршин суух хязгаарлалтыг хэрэгжүүлснээр хамрах хүрээг илүү системтэй болсныг илтгэсэн (UN, United Nations Security Council. Resolution 1874 “North Korea Sanctions”, 2009).

Гурав дахь туршилтыг 2013 оны хоёрдугаар сарын 12-ны өдөр хийсний улмаас бэлэн мөнгөний шилжүүлэг, банк хоорондын харилцаа, тансаг эдлэлийн худалдааг хязгаарлах зэргээр санхүүгийн урсгалд чиглэсэн хоригийг улам чангатгасан. Тухайлбал: Америкийн зүгээс Умард Солонгосын гол санхүүгийн байгууллагуудад хориг тавьж, Өмнөд Солонгосын хувьд цэргийн сургуулилтаа эрчимжүүлж, улмаар хориг эдийн засгийн салбар руу шилжсэнийг харуулж байна (UN, United Nations Security Council. Resolution 2094 U.S. Department of the Treasury Sanctions Notices, 2013). Дөрөв болон тав дахь туршилтын дараа НҮБ нүүрс, төмөр зэрэг гол экспортын бүтээгдэхүүний худалдааг хориглох, квотоор хязгаарлах, хөлөг онгоц шалгах журмыг өргөжүүлэх зэрэг эдийн засгийн арга хэмжээг чангатгасан. Үүний зэрэгцээ АНУ “БНАСАУ-ын эсрэг хориг арга хэмжээ авах хууль” (*North Korea Sanctions and Policy Enhancement Act*)-ийг баталж, хүний эрхийн зөрчил, кибер халдлага, гуравдагч этгээдийн санхүүгийн оролцоонд чиглэсэн зохицуулалтыг нэмсэн нь хоригийн хамрах хүрээг өргөжүүлж, хэрэгжүүлэх механизмыг институцчилсэн (UN, United Nations Security Council. Resolutions 2270 2321 U.S. Congress. North Korea Sanctions and Policy Enhancement Act , 2016). Эдгээр арга хэмжээ нь 2016 онд хэрэгжсэн хоригийн бодлогын хүрээнд эдийн засгийн дарамтыг нэмэгдүүлэх, хоригийн хэрэгжилтийг өргөжүүлэхэд чиглэжээ.

Зургаа дахь цөмийн туршилтыг 2017 оны есдүгээр сарын 3-нд хийсний дараа НҮБ 2375 дугаар тогтоолыг баталж, Умард Солонгосын нэхмэл бүтээгдэхүүний экспортод хориг тогтоож, газрын тосны нийлүүлэлтэд дээд хязгаар тогтоосон. Үүний зэрэгцээ АНУ-ын Ерөнхийлөгчийн 13810 дугаар зарлигаар Умард Солонгостой худалдаа хийсэн гуравдагч орны компани, санхүүгийн байгууллагад хоёрдогч хориг хэрэгжүүлэх эрх зүйн үндэс бүрдсэн. Мөн Өмнөд Солонгост пуужингийн довтолгооноос хамгаалах THAAD системийг байршуулсан нь Умард

Солонгосын цөмийн болон пуужингийн хөтөлбөрт үзүүлэх хариу арга хэмжээ эдийн засгийн хоригийн хүрээнээс цэрэг-технологийн чиглэлээр өргөжсөнийг харуулдаг (UN, United Nations Security Council. Resolution 2375 U.S. Treasury. Executive Order 13810, 2017).

Эдгээр олон улсын хариу арга хэмжээ нь цөмийн хөтөлбөрийг хязгаарлах зорилготой байсан хэдий ч шинжээчдийн дүгнэлтээр БНАСАУ-ын цөмийн болон пуужингийн чадавхыг бүрэн зогсоож чадаагүй бөгөөд харин ч хориг арга хэмжээ өргөжих тусам туршилтын давтамж зэрэгцэн өссөн хандлага ажиглагдсан нь уламжлалт хариу арга хэмжээний үр нөлөөг дахин үнэлэх шаардлагыг бий болгосон.

Үл тоомсорлох стратеги, түүхэн туршлагын харьцуулсан шинжилгээ

Үл тоомсорлох хандлага нь олон улсын харилцааны практикт бүрэн, нэгдмэл хэлбэрээр хэрэгжсэн бодит жишээ тун ховор байдаг бөгөөд үүний гол шалтгаан нь аюул занал, өдөөн хатгалгад огт хариу үзүүлэхгүй байх шийдвэр улс төрийн дотоод орчинд хүлээн зөвшөөрөгдөхөд бэрх, холбоотон орнуудын итгэлцэлд сөргөөр нөлөөлөх, буруу дохио илгээх эрсдэл өндөртөйд оршино. Гэсэн хэдий ч түүхэн туршлагыг харьцуулан үзвэл хэсэгчилсэн хариу үйлдэл үзүүлэх болон хүлээх, хязгаарлагдмал дарамт хэлбэрийн бодлогууд стратегийн түвшинд хэрэглэгдэж байсан жишээ байдаг бөгөөд эдгээр нь үл тоомсорлох стратегийн онолын үндэслэлийг тодорхой хэмжээнд агуулдаг.

АНУ-ын 2009–2017 онд хэрэгжүүлж байсан “*стратегийн тэвчээр*” (Strategic Patience) нь Умард Солонгосыг хэлэлцээнд буцаж ирэх хүртэл идэвхтэй дипломат хэлэлцээр хийхгүй, харин хориг ба дарамтыг үргэлжлүүлэн, хүлээх зарчимд тулгуурласан бодлого байсан бөгөөд бүрэн үл тоомсорлолт биш ч өдөөн хатгалгад шууд хариу өгөхгүй байх, хямралын үеийн дипломат ажиллагааг багасгах, хэлэлцээрийг идэвхтэй өдөөхөөс зайлсхийх элементүүдийг агуулж байв. Гэвч бодит үр дүнд Умард Солонгос 2013–2017 оны хооронд хэд хэдэн цөмийн туршилт хийж, пуужингийн чадавхаа нэмэгдүүлсэн нь энэхүү бодлогын үр нөлөөг шүүмжлэх үндэслэл болсон бөгөөд судлаачид уг хандлагыг тодорхой үр дүнд хүрээгүй гэж дүгнэсэн байдаг (Revere, 2017).

Үүнтэй харьцуулахад Израилийн “чимээгүй тогтоон барих” (*Quiet Deterrence*) буюу “өвс хадах” (*Mowing the Grass*) стратеги нь бүрэн үл тоомсорлох бус, харин жижиг хэмжээний өдөөн хатгалга бүрт шууд хариу өгөхөөс зайлсхийж, тодорхой хугацаанд анхаарал хандуулахгүй байснаа дараа нь сонгомол, хүчтэй цохилт өгөх хэлбэрээр хэрэгждэг бөгөөд өдөр тутмын жижиг мөргөлдөөнийг “сульдаах” хэлбэрээр удирдахыг зорьдог. Энэ стратеги нь богино хугацаанд өдөөн хатгалгын давтамжийг бууруулах боломжтой ч урт хугацаанд томоохон мөргөлдөөн үүсгэх эрсдэлтэй гэж Израилийн аюулгүй байдлын судалгааны хүрээлэнгүүд тодорхойлдог (Inbar, 2014). Иймээс уг жишээ нь үл тоомсорлолтын сонгомол хувилбар бодит практикт хэрхэн хэрэгждэгийг харуулдаг ч бүрэн үл тоомсорлох стратеги биш юм.

Мөн АНУ-ын дотоод бодлогын хүрээнд 1990-ээд оноос либертари чиглэлийн зарим шинжээч дэвшүүлж байсан “зорилготой үл тоох” (*Benign Neglect*) санаачилга нь Умард Солонгост хориг, тусламж, хэлэлцээрээр дэмжлэг өгөхөөс татгалзаж, цаг хугацааны явцад дэглэм өөрөө сулрахыг хүлээх логик дээр суурилж байсан боловч бодит бодлого болж хэрэгжээгүй. Харин тодорхой үеүдэд дипломат идэвхжил буурсан “нам гүм мөчлөг” хэлбэрээр илэрсэн гэж тайлбарладаг (Carpenter, 2003). Энэ нь үл тоомсорлох бодлогын хувилбар бодит улс төрийн шийдвэрт бүрэн хэрэгжиж чадаагүйг харуулсан жишээ юм.

Хятадын Дэн Сяопиний үеэс хэрэгжсэн “хүчээ нууж, тохиромжтой цагийг хүлээх” (*Keep a Low Profile*) хандлага нь бусдын өдөөн хатгалгад хариу үйлдэл үзүүлэхгүй байх бодлого бус бусад улсын анхаарал татахгүй байх стратеги байсан ч олон улсын асуудалд байр суурь илэрхийлэхгүй, оролцоог хязгаарлах элементүүд нь стратегийн үл тоомсорлолтын логиктой зарим талаар төстэй (Deng, 1994). Энэ жишээ нь үл тоомсорлолт зөвхөн аюул заналд бус, стратегийн цаг хожих хэрэгсэл байдлаар ашиглагдаж болохыг харуулдаг.

Үүнээс гадна Өмнөд Солонгосын үе үеийн бодлогод Умард Солонгосын жижиг хэмжээний хилийн маргаан, суртал ухуулгын үйлдэл зэрэгт шууд томоохон хариу өгөхгүй, хэвлэл мэдээллийн анхаарлыг зориудаар багасгах хандлага ажиглагдаж байсан бөгөөд зарим тохиолдолд ийм “хэсэгчилсэн үл тоох” нь өдөөн хатгалгын давтамж буурахад нөлөөлсөн байж болох тухай судалгаанд дурдсан байдаг (KINU, 2015). Энэ нь бүрэн үл тоомсорлолт бус ч бодит орчинд сонгомол үл хариу үйлдэл үзүүлэх стратеги хэрэгжих боломжтойг харуулсан туршлага юм.

Дээрх түүхэн туршлагуудаас харахад бүрэн, нэгдмэл үл тоомсорлолтын бодлого бодитоор хэрэгжсэн жишээ байхгүй боловч хэсэгчилсэн болон сонгомол хэлбэрүүд олон улсын харилцаанд үе үе илэрч байсан бөгөөд эдгээр туршлага нь нэг талаар өдөөн хатгалгын мөчлөгийг богино хугацаанд сааруулах боломжийг харуулдаг ч нөгөө талаар урт хугацаанд хурцадмал байдлыг дахин өдөөх эрсдэлийг мөн агуулдаг. Иймээс үл тоомсорлох стратеги нь одоогийн “хоригоор тогтоон барих” хандлагын хязгаарлалтыг шүүмжлэн тайлбарлах, шинэ өнцөг гэж үзэх нь илүү зохистой бөгөөд бодлогын радикал хувилбар гэхээс илүү шинэ сэтгэлгээний хувилбар юм.

Үл тоомсорлох стратеги: Давуу тал, эрсдэл

Үл тоомсорлох бодлогыг онол, бодлогын түвшинд авч үзэхэд зөвхөн “хариу үйлдэл үзүүлэхгүй байх” шийдвэрээр хязгаарлагдахгүй. Энэ нь олон улсын харилцааны зан төлөвт нөлөөлөх стратегийн сонголт бөгөөд аюулгүй байдлын орчин, дотоод улс төрийн нөхцөлтэй холбоотойгоор хэрэгждэг. Тус бодлогын үр нөлөө богино болон урт хугацаанд ялгаатай илэрч болно. Түүнчлэн стратегийн дохио, бүс нутгийн хүчний тэнцвэр, институцийн легитим байдал зэрэг хүчин зүйлээс хамаарна. Иймээс үл тоомсорлох бодлогын боломж, эрсдэлийг эдгээр хүчин зүйлсийн хүрээнд тус тусад нь авч үзэх шаардлагатай. Юуны өмнө давуу талаа ашиглах үүднээс авч үзвэл үл тоомсорлох гол логик нь өдөөн хатгалгын

үндсэн зорилго болох анхаарал татах, дипломат хөшүүрэг бий болгох боломжийг хязгаарлахад оршино. Улс төрийн зан төлөвийн онолын хүрээнд тодорхой үйлдэл анхаарал, хариу үйлдлээр баталгаажих тусам давтагдах магадлал нэмэгддэг. Иймээс өдөөн хатгалгад тогтмол хариу үзүүлэх нь тухайн үйлдлийг стратегийн болон сэтгэлзүйн хувьд урамшуулах нөлөөтэй бол хариу үйлдлийг зориудаар бууруулах нь тухайн урамшууллын механизмыг сулруулна. Энэ утгаараа үл тоомсорлох нь хориг арга хэмжээгээр бусад улс төр, дипломат дарамт шахалтаар бус өдөөн хатгалгын ач холбогдол, үр нөлөөг бууруулах замаар нөлөөлөх арга гэж үзэж болно. Өөрөөр хэлбэл: “*өдөөн хатгалга, хариу үйлдэл, дахин өдөөн хатгалга*” гэсэн давтагдмал мөчлөгийг таслах боломжтой гэсэн санаа юм.

Үүнтэй зэрэгцэн үл тоомсорлох стратеги нь олон улсын нийгэмлэгийн нөөцийн зохистой хуваарилалтад тодорхой хэмжээгээр эерэг нөлөө үзүүлэх магадлалтай. Хориг чангатгах, цэргийн сургуулилт нэмэгдүүлэх, дипломат мэдэгдэл гаргах зэрэг алхам нь улс төр, эдийн засаг, цэргийн ихээхэн зардал дагуулдаг бөгөөд эдгээр зардал нь бодит үр дүнд хүрэхгүй тохиолдолд стратегийн үр ашиг буурдаг. Хариу үйлдлийн эрчмийг бууруулах нь нөөцийг өөр бүс нутгийн илүү тулгамдсан асуудалд чиглүүлэх боломж олгож, хэт их хариу үйлдлээс үүдэх буруу тооцоолол, санамсаргүй мөргөлдөөний эрсдэлийг тодорхой хэмжээгээр сааруулж болох юм. Мөн гадаад дарамтын өгүүлэмж сулрах үед дотоод суртал ухуулгын “*гадаадын дайсан*” гэх гол тулгуур суларч, эдийн засгийн хүндрэл, нийгмийн бодит асуудлууд илүү тод мэдрэгдэх нь дэглэмийн дотоод легитим байдалд сөргөөр нөлөөлөх боломжтой.

Гэвч эдгээр давуу тал нь бодит хэрэгжилтийн түвшинд ноцтой эрсдэлийг бий болгохыг үгүйсгэхгүй. Нэгдүгээрт, хариу үйлдэлгүй байдал нь өдөөн хатгалгыг сааруулах бус харин “*үр дагаваргүй үйлдэл*” гэсэн ойлголтыг бэхжүүлж, илүү хүчтэй, илүү давтамжтай туршилт хийх сэдэл төрүүлэх магадлалтай. Энэ нь зан төлөвийн онолын эсрэг тал болон хувирч, дэглэмд “*ямар ч хязгаар байхгүй*” гэсэн стратегийн мэдрэмж төрүүлэх эрсдэлтэй. Хоёрдугаарт, цөмийн болон пуужингийн чадавх нь тухайн дэглэмийн хувьд гадаад довтолгооноос хамгаалах баталгаа гэж ойлгогддог тул үл тоомсорлох нь аюулгүй байдлын баталгааг сулруулах бус харин ч бэхжүүлэх сэдэл болж, урт хугацаанд цөмийн зэвсэг дэлгэрүүлэх, технологийн хөгжүүлэлт хурдсах болзошгүй. *Гуравдугаарт*, бүс нутгийн холбоотон орнуудын итгэл сулрах нь зэвсэглэлээр хөөцөлдөх суурь нөхцөлийг бүрдүүлдэг бөгөөд энэ нь аюулгүй байдлын дилемматай шууд холбогдож болзошгүй.

Мөн үл тоомсорлох стратеги нь дотоод улс төр, нийгмийн сэтгэлзүйд ч нөлөө үзүүлэх боломжтой. Хэрэв иргэд болон улс төрийн элитүүд “*аюулд хариу үзүүлэхгүй байна*” гэсэн ойлголттой болбол айдас, уур бухимдал нэмэгдэж, хатуу чиг баримжаатай засаглалын дэмжлэг нэмэгдэх, цөмийн зэвсэг эзэмших талаар дотоод зөрчил, маргаан эрчимжих магадлалтай. Үүнээс гадна геополитикийн орчинд их гүрнүүдийн ашиг сонирхол өөрчлөгдөхгүй нөхцөлд үл тоомсорлох стратеги дангаараа хоригийн үр нөлөөг сулруулж, стратегийн тэнцвэрийг нэг талд хэлбийлгэх эрсдэлтэй.

Иймээс үл тоомсорлох стратеги нь онолын хувьд анхаарал ба урамшууллын механизмыг таслах, өдөөн хатгалгын мөчлөгийг зогсоох, нөөцийн үр ашигтай хуваарилалт хийх зэрэг давуу талтай боловч практикт хэрэгжих үед цөмийн чадавхын өсөлт, бүс нутагт зэвсэглэлээр хөөцөлдөх, холбоотон орнуудын дотоод тогтворгүй байдал, буруу дохио илгээх магадлал зэрэг ноцтой эрсдэлүүдийг давхар агуулсан хоёр талт шинжтэй бодлогын хувилбар юм. Өөрөөр хэлбэл: энэ стратеги нь одоогийн хариу арга хэмжээний хязгаарлалтыг ойлгох, бодлогын өөр хувилбаруудыг онолын түвшинд үнэлэх арга хэрэгсэл гэж үзэх нь илүү оновчтой юм.

Хятад, Оросын байр суурь

Өнөөгийн нөхцөлд Умард Солонгос шалтгаангүй, урьдчилан таамаглахад бэрх өдөөн хатгалга хийж болзошгүй. Гэвч олон улсын аюулгүй байдлын орчныг ажиглахад ийм нөхцөлд тэднийг тууштай, тодорхой нөхцөлгүй хамгаалах улс бараг үлдэхгүй байх магадлалтай. Тодруулбал: өдөөн хатгалга нэмэгдэх тусам дипломат өртөг өсөж, түншүүдийн байр суурь илүү болгоомжтой, нөхцөлт шинжтэй болдог хандлага давамгайлдаг. Хэрэв олон улсын хамтын нийгэмлэг өдөөн хатгалга бүрт уламжлалт хүчтэй хариу үзүүлэхийн оронд анхаарал хандуулахгүйгээр хариу үйлдлийг багасгах талаар нэгдмэл ойлголцолд хүрвэл Умард Солонгосыг хамгаалах улс төрийн үнэ цэнэ Хятад, Орос зэрэг орны хувьд ч буурах магадлалтай.

Энэ логикийг тодорхой жишээн дээр авч үзвэл 2017 оны есдүгээр сарын 3-ны цөмийн туршилтын дараа Хятад, Орос хоёр улс НҮБ-ын Аюулгүйн Зөвлөлийн 2375 дугаар тогтоолыг дэмжсэн нь тэдний дэмжлэг нөхцөлгүй бус, тодорхой шугам давмагц өөрчлөгдөх боломжтойг харуулсан тохиолдол юм. Үүний дараа Хятад 2017–2018 онд Умард Солонгосоос нүүрс импортлохоо түр зогсоож, хоёр талын худалдааны хэмжээг эрс бууруулсан нь эдийн засгийн ашиг сонирхлоос давсан улс төрийн өртөг бий болсныг илтгэнэ. Оросын хувьд зарим шинэ хоригийн төсөлд болгоомжтой хандсан хэдий ч бүхэлд нь зогсоох байр суурь баримтлаагүй нь тэдний бодлого тухайн үеийн геополитикийн тооцоонд тулгуурлагдгийг харуулсан.

Гэхдээ одоогийн аюулгүй байдлын орчны өөрчлөлтөд тулгуурлан авч үзвэл дараах дүр зураг харагдаж байна. Умард Солонгосын өдөөн хатгалгад үзүүлэх олон улсын хариу арга хэмжээний үр нөлөөг үнэлэхэд Хятад, Оросын байр суурийг нэгэн адил авч үзэх боломжгүй болсон. Ялангуяа ОХУ-БНАСАУ-ын харилцаа сүүлийн жилүүдэд улс төр, эдийн засгийн хамтын ажиллагаанаас давж, цэргийн стратегийн түншлэлийн түвшинд шилжсэн нь олон улсын аюулгүй байдлын орчныг эрс өөрчилж байна. Иж бүрэн стратегийн түншлэлийн 2024 онд байгуулсан гэрээнд харилцан цэргийн тусалцааны заалтыг тусгасан бөгөөд үүний дараа БНАСАУ, ОХУ-ын Украин улсад явуулж буй дайнд цэрэг, их буу, баллистик пуужин болон бусад цэргийн дэмжлэг үзүүлсэн талаар мэдээлэгдсэн. Москва, Пёньяны улс төр, цэргийн хамтын ажиллагаа 2026 оны байдлаар үргэлжилж, хоёр тал бүс нутгийн аюулгүй байдлын хамтын ажиллагааг гүнзгийрүүлж байгаагаа илэрхийлсээр байна (Cho, 2026).

Энэ нөхцөлд ОХУ-ыг БНАСАУ-ын өдөөн хатгалга бүрийн дараа дэмжлэгээсээ ухарна гэсэн таамаглал нь өнөөгийн бодит байдалтай нийцэхгүй. Харин эсрэгээрээ, Украины дайны нөхцөлд Умард Солонгосоос авсан цэргийн дэмжлэг Орост тодорхой стратегийн ач холбогдолтой болж, үүний хариуд Москва Пёньяныг дипломат суваг болон цэргийн хувьд илүү хүчтэй дэмжих сонирхолтой болсон байна. НҮБ-ын Аюулгүйн Зөвлөлийн БНАСАУ-ын хоригийн шинжээчдийн ажлын хэсгийн бүрэн эрхийг 2024 онд сунгах асуудалд ОХУ хориг тавьж, БНХАУ түдгэлзсэн (UN, Security Council fails to extend mandate for expert panel assisting sanctions committee on Democratic People's Republic of Korea (Meetings Coverage SC/15648, 2024) нь энэ өөрчлөлтийн тод жишээ юм. Харин Хятадын байр суурь илүү олон талт, болгоомжтой шинжтэй хэвээр байна. Бээжин Пёньянтай улс төр, эдийн засгийн харилцаагаа хадгалж, 2025 онд хоёр талын худалдаа 2.73 тэрбум ам.долларт хүрч, цар тахлын өмнөх түвшинд ойртсон. Ши Жиньпиний Пёньянд 2026 оны зургаадугаар сард хийсэн айлчлалын үеэр БНХАУ БНАСАУ-тай уламжлалт харилцаа, нийтлэг ашиг сонирхлоо хамгаалах талаар дэмжлэгээ үргэлжлүүлэхээ илэрхийлсэн (Reuters, 2026). Гэхдээ энэ нь ОХУ шиг БНАСАУ-д улс төр, эдийн засгийн харилцаа болон дипломат дэмжлэгээр голлон илэрч байна.

Иймээс Хятад болон Оросын хувьд тэдний дэмжлэгийн ялгаатай шинж, ашиг сонирхлын хүрээнд авч үзэх шаардлагатай. Оросын хувьд Умард Солонгостой хэрэгжүүлж буй цэргийн хамтын ажиллагаа нь Украины дайнд шаардлагатай цэргийн нөөц, чадавхыг нөхөх бодит хэрэгцээтэй шууд холбогдож байгаа бол Хятадын бодлого нь Солонгосын хойгийн стратегийн тэнцвэрийг хадгалах, Америк болон түүний холбоотнуудын бүс нутгийн цэргийн оролцоог хязгаарлах, хил орчмын тогтвортой байдлыг хамгаалах зэрэг илүү өргөн хүрээний стратегийн ашиг сонирхолд тулгуурлаж байна. Гэсэн хэдий ч энэ нь Умард Солонгосын аливаа үйлдэл Хятад, Оросын хувьд хязгааргүй хэмжээний дэмжлэг авна гэсэн үг биш. Харин дэмжлэгийн хэлбэр, түвшин нь тухайн үйлдлийн шинж, хоёр улсын өөрийн стратегийн ашиг сонирхол, олон улсын дарамт болон бүс нутгийн тогтвортой байдалд үзүүлэх нөлөөнөөс хамааран ялгаатай байна. Өөрөөр хэлбэл: Умард Солонгосын хувьд Оросын өнөөгийн дэмжлэг нь уламжлалт “хориг арга хэмжээний дарамт”-ыг сулруулж байгаа бол Хятадын дэмжлэг нь тодорхой нөхцөл, стратегийн ашиг сонирхлын хүрээнд илүү уян шинжтэй хэвээр байна.

Энэ нөхцөл байдал нь “Стратегийн үл тоомсорлох стратеги”-ын үндэслэлийг өмнөхөөсөө илүү нарийн тодорхойлох шаардлагатай болгож байна. Өөрөөр хэлбэл: зорилго нь БНАСАУ-ыг гадаад дэмжлэггүй болгоно гэж үзэх бус, харин өдөөн хатгалга бүрт олон улсын улс төрийн болон мэдээллийн хариу үйлдлийг нэмэгдүүлэхгүй байх замаар өдөөн хатгалгаас бий болох стратегийн ач холбогдлыг бууруулах явдал юм. Ийм нөхцөлд ОХУ-ын дэмжлэгийг богино хугацаанд өөрчлөх боломж хязгаарлагдмал боловч Хятадын хувьд Умард Солонгосын үйлдэл бүс нутгийн тогтвортой байдалд учруулах эрсдэл нэмэгдэхийн хэрээр дэмжлэгийн хэлбэр, түвшнийг дахин тооцох боломжтой.

Иймээс олон улсын түвшинд анхаарал хандуулахгүй байх, хариу үйлдэл үзүүлэхгүй үл тоомсорлох стратеги бодитоор хэрэгжвэл Умард Солонгосыг ил тод хамгаалах нь Хятад, Оросын хувьд стратегийн ашиг багатай, харин олон улсын шүүмжлэл, хоёрдогч хориг, дипломат тусгаарлалтад өртөх эрсдэлтэй. Энэ нөхцөлд гадаад дэмжлэг сулрах тусам дотоод эдийн засгийн дарамт, нийгмийн сэтгэл зүйн өөрчлөлт, легитим байдлын сорилтууд илүү тод мэдрэгдэх бөгөөд өдөөн хатгалгын стратегийн өгөөж багасах суурь нөхцөл бүрдэх боломжтой юм.

Дүгнэлт

Энэхүү өгүүлэлд олон улсын нийгэмлэгийн зүгээс эдийн засгийн хориг тавих, цэргийн дарамт үзүүлэх, анхааруулсан дипломат мэдэгдэл гаргах зэрэг уламжлалт арга хэмжээ авсаар ирсэн боловч үр дүн хязгаарлагдмал Умард Солонгос нь цөмийн болон пуужингийн туршилтаа давтамжтайгаар үргэлжлүүлсээр байгаагийн шалтгааныг он цагийн баримт, бодлогын туршлага, онолын тайлбаруудын хүрээнд авч үзэхийг оролдов. Пуужингийн туршилт бүрийн дараа олон улсын хориг чангарч, даралт шахалт нэмэгдсэн ч БНАСАУ-ын цөмийн болон пуужин турших идэвхжил нэмэгдэх хандлага ажиглагдаж байгаа нь *“хариу үйлдэл өөрөө идэвхжүүлэх механизм болж байна уу?”* гэсэн асуултыг тавихад хүргэж, хариултыг хайх шаардлагатайг харуулж байна.

Үл тоомсорлох стратеги нь олон улсын хамтын нийгэмлэгээс БНАСАУ-ын талаар явуулж ирсэн *“даралт, шахалтыг нэмэгдүүлэх”* болон *“идэвхтэй хэлэлцэх”* гэсэн хоёр туйлт уламжлалт чиг бодлогоос гадна гурав дахь сонголт хувилбар байж болох юм. *“Энэхүү стратеги нь сэтгэл зүй болон аюулгүй байдлын онолын хэд хэдэн зарчимд үндэслэж байна. Өдөөн хатгалга хийх бүрт нь тодорхой хариу үзүүлэхгүй байснаар тэдний хүсэн хүлээж буй олон улсын анхаарал, дипломат давуу тал болон дотоодын суртал ухуулгын ач холбогдлыг байхгүй болгож, улмаар дахин дахин өдөөн хатгах сэдэл, давтамжийг нь бууруулах боломжтой юм.”*

Энэ нь хүч хэрэглэхээр сүрдүүлэх эсвэл даралт, шахалт үзүүлж зөрүүдлэн мугуйдлах занг нь өдөөх биш харин үл тоомсорлох замаар хийж байгаа үйлдлийг нь утга учиргүй болгон саармагжуулах стратегийг дэвшүүлэх харин онолын хувьд салбар дамнасан, системчлэх оролдлого юм.

Гэвч практик хэрэгжилтийн түвшинд энэхүү стратеги нь тодорхой эрсдэлийг дагуулах үр дагавартай. Тухайлбал: олон улсын хамтын нийгэмлэгийн зүгээс хариу үйлдэл үзүүлэхгүй *“үл тоомсорлох”* нь сөрөг үйлдлийг сааруулах бус харин ч *“үр дагаваргүй үйлдэл”* гэсэн ойлголтыг бэхжүүлж, цөмийн болон пуужингийн чадавхыг саадгүй бэхжүүлэх, бүс нутагт зэвсэглэлээр хөөцөлдөх явдлыг гааруулах, бусад улс орны итгэлийг сулруулах, болзошгүй мөргөлдөөний магадлалыг улам нэмэгдүүлэх аюултай.

Түүхэн туршлагаас үзвэл олон улсын тавцанд үл тоомсорлох чиг бодлогыг хэрэгжүүлсэн жишээ баримт бараг үгүй бөгөөд ихэвчлэн тусгайлан сонгож эсвэл хэсэгчлэн үл хариулах, хүлээнэх, хязгаарлагдмал даралт үзүүлэх арга хэмжээнүүд

авагдаж байсан нь уг стратегийг хэрэгжүүлэх улс төр, институцийн боломж хязгаарлагдмал байгааг харуулсан. Үл тоомсорлох стратегийг бие даасан бодлого болгон авч үзэх нь төвөгтэй, боломжгүй мэт боловч уламжлалт “*хориг тавих, тогтоон барих*” арга хэмжээний үр нөлөөг дахин үнэлэх, өөр өнцгөөс харах, бодлогын сонголтын хүрээг тэлэх нэг хувилбар болгон авч үзэх боломжтой.

Эх сурвалжийн жагсаалт

- Skinner, B. F. (1953). *Science and Human Behavior*. New York: Macmillan.
- Snyder, G. H. (1959). *Deterrence by Denial and by Punishment*. Princeton: Center of International Studies.
- Wilner, A. S., & Wegner, A. (Eds.). (2021). *Deterrence by Denial: Theory and Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cha, V. D. (2012). *The Impossible State: North Korea, Past and Future*. New York: Ecco. pp. 278–280; Knopf, J. W. (2021). *Deterrence by Denial: Theory and Practice*. Cambridge: Cambridge University Press. pp. 156–158
- United Nations Security Council. *Resolution 1718 (2006)*; Arms Control Association. “UN Security Council Resolutions on North Korea.”
- United Nations Security Council. *Resolution 1874 (2009)*; Council on Foreign Relations. “North Korea Sanctions.”
- United Nations Security Council. *Resolution 2094 (2013)*; U.S. Department of the Treasury Sanctions Notices (2013).
- United Nations Security Council. *Resolutions 2270 (2016), 2321 (2016)*; U.S. Congress. *North Korea Sanctions and Policy Enhancement Act (2016)*.
- United Nations Security Council. *Resolution 2375 (2017)*; U.S. Treasury. *Executive Order 13810 (2017)*.
- Arms Control Association. “UN Security Council Resolutions on North Korea,” 2023; Council on Foreign Relations. “North Korea Sanctions,” 2022.
- Brookings Institution, “Strategic Patience: How the Obama Administration’s North Korea Policy Failed” (2017); 38 North, “The Failure of Strategic Patience” (2018).
- Israel Defense Forces policy documents, “IDF Strategy” (2020); INSS (Institute for National Security Studies), “Mowing the Grass: Israel’s Strategy for Protracted Intractable Conflict” (2014).
- Cato Institute, “Benign Neglect: A Better Approach to North Korea” (1998); Ted Galen Carpenter, “Strategic Neglect: A Better U.S. Policy toward North Korea” (2003).
- Deng Xiaoping, “Selected Works of Deng Xiaoping”, Vol. III (1994); Zheng Bijian, “China’s ‘Peaceful Rise’ to Great-Power Status”, Foreign Affairs (2005).
- Korea Institute for National Unification, “Inter-Korean Relations: Patterns of Provocation and Response” (2015); 38 North, “Selective Ignoring in Inter-Korean Border Incidents” (2018).

North Korea's Kim, Russia's Putin reaffirm ties on Korean Liberation Day

<https://www.reuters.com/world/china/north-koreas-kim-russias-putin-reaffirm-ties-korean-liberation-day-2026-08-16/>

Security Council Fails to Extend Mandate for Expert Panel Assisting Sanctions Committee on Democratic People's Republic of Korea <https://press.un.org/en/2024/sc15648.doc.htm?>

China's 2025 trade with North Korea rebounds to pre-COVID levels

<https://www.reuters.com/world/asia-pacific/chinas-2025-trade-with-north-korea-rebounds-pre-covid-levels-2026-01-20/>

Strategic Indifference: The Security Paradox on the Korean Peninsula

Sodbileg Burenbayar*

Doctor (Ph.D), Head of Center, sodbileg@iss.gov.mn
The Institute for Strategic Studies, National Security Council of Mongolia,
Ulaanbaatar, Mongolia

Tumurchudur Naranbold

Ph.D. candidate, temurchidur@gmail.com
Mongolian National Defense University, Ulaanbaatar, Mongolia

Abstract

Over the past two decades, the Democratic People's Republic of Korea (DPRK) has remained at the center of international attention through its nuclear and ballistic missile tests. The international community has consistently employed conventional responses, including sanctions, military pressure, and diplomatic measures. However, these measures have failed to alter the DPRK's strategic objectives and, in some cases, may have inadvertently contributed to the further intensification of its provocative activities. This article examines, from a theoretical perspective, a policy of "complete indifference," understood as refraining from responding to provocations, and analyzes its potential effectiveness, risks, and implications for regional security and the future of the Korean Peninsula.

Keywords: DPRK; nuclear weapons; sanctions; United Nations; international community; security; behavior

Received: September 2, 2026 | Accepted: September 16, 2026 | Published online: September 30, 2026

© The Author(s) 2026

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

* Corresponding author